

ZİHİNSEL BAŞARI SORUMLULUĞU ÖLÇEĞİNİN GÜVENİRLİĞİ VE GEÇERLİĞİ
(THE RELIABILITY AND VALIDITY OF INTELLECTUAL ACHIEVEMENT RESPONSIBILITY QUESTIONNAIRE)
Yard.Doç.Dr. Necla A. KAPIKIRAN*

ÖZET

Bu çalışmada akademik durumlarda denetim odağını ölçmek için Crandall, Katkovsky ve Crandall (1965) tarafından geliştirilen Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları verilmiştir. Örneklem 182 lise öğrencisini içermektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması, madde toplam korelasyonu katsayısı, test-tekrar test ($r: .51, p<.001$) ve Cronbach Alfa katsayısı ($\alpha: .55$) ile hesaplanmıştır. Geçerlik çalışması ise, faktör analiziyle ölçeğin dört faktörü açıkladığı ve Nowicki Strickland Denetim Odağı Ölçeği (1973) ($r:-.20.4, p<.001$) ile uyum geçerliğine bakılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Zihinsel Başarı Sorumluluğu, güvenirlik, geçerlik.

ABSTRACT

This study reported the reliability and validity studies of Intellectual Achievement Responsibility Scale developed by Crandall, Katkovsky and Crandall (1965) to measure the Locus of Control in Academic Situations. The sample consisted of 182 High School students. In its reliability studies, the item-total correlation coefficients, the Cronbach Alfa ($\alpha:.55$) and the test re-test reliabilities ($r:.51, p<.001$) were calculated. For concurrent validity Nowicki-Strickland Locus of Control Scale(1973) was used ($-.20.4, p<.001$). Principal components factor analysis explained four factors for the scale.

Key Words: Intellectual Achievement Responsibility, reliability, validity.

GİRİŞ

Rotter (1966) ödül- ceza çerçevesinde pekiştirmenin etkisini açıklarken, pekiştirmenin sürecin basit bir parçası olmadığını belirtir. Kişinin ödül ile davranışları arasında nedensel bir ilişki algılsa; pekiştirmenin etkili olacağını, kişi nedensel bir ilişki algılamazsa pekiştirmenin etkili olmayacağını ifade etmektedir (Nowicki ve Strickland, 1973).

Denetim odağı kavramının ilk kez Phares tarafından ölçülmeye çalışıldığı belirtilmektedir. Kavram, Rotter (1954)'ın Sosyal Öğrenme Kuramı çerçevesinde geliştirilmiştir (Hersch and Scheibe, 1967; Lefcourt,1966).

İçsel Denetim Odağı (İnternal Locus of Control) bireylerin başlarına gelen olaylardan sorumlu hissetmeleri ve bu olayların nedenleri olarak kendi davranışlarının sonuçları olduğunu düşünmektedirler. Yani, olayların sonuçlarına kendi yetenekleri, becerileri, çabaları, inançları, tutumları gibi kişisel nedenlerin yol açtığına ilişkin inançları içermektedir.

Dışsal Denetim Odağı (External Locus of Control) ise, bireylerin başlarına gelen olayların nedenini kendi davranışlarının sonucu olmadığını

* Pamukkale Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği A.B.D.

düşünmekte ve şans, kader, talih, kısmet, diğer insanlar gibi çevresel etkenleri neden olarak görmektedirler (Gozali ve ark.,1973; Gregor, 1976; Strickland,1978; Findley ve Cooper, 83; Ashkanasy, 1985; Doherty ve Baldwin, 1985; Cole ve Sapp, 1988).Çoğu kişilerin denetim odağı inancı bakımından, içsellik ve dışsallık boyutları arasında yer aldığı ve denetim odağının deneyimle değişme olasılığı olmasına rağmen, görece daha uzun süreli özellik olduğu kabul edilir (Findley ve Cooper, 1983)

Denetim inançları istenen olayları ortaya çıkarma ve istenmeyen olayları önleyebilmeyi içeren genelleştirilmiş beklentiler olarak tanımlanır (Schimitz ve Skinner, 1993). Bu beklentilerin performans beklentisi ile tutarlı olduğu ileri sürülür (Crandall, Katkovsky ve Crandall,1965). Performans sonrasındaki başarı ve başarısızlık gibi iki sonuç ortaya çıkar. Denetim odağı araştırmalarının normal kişilik boyutundan psikopatolojiye kadar bir dizi fenomenle ilişkili olduğu görülür (Loo,1979).

Akademik başarıya ilişkin bireysel farklılıkların kestirilmesi psikologların ve psikolojik danışmanların temel ilgi alanını oluşturmuştur. Denetim odağı ile başarı arasındaki olumlu ilişki mantıksal ve sezgisel olarak ele alınmıştır. Mantıksal olarak, başarı olumlu olarak değerlendirilirse, sonuçlar üzerinde daha fazla denetim sağlayacağına inanan kişilerin daha çok çaba harcamaları beklenir. Özellikle, denetim odağı ve başarı arasındaki ilişkiler daha çok çocuklar için geçerli olabileceği literatürde belirtilmektedir (Findley ve Cooper, 1983). Dahası, ergenlerin denetim odağı inançları ile başarıları arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar gözden geçirildiğinde, bu ilişkinin kesin olmadığı görülmüştür. Bu ilişkiyi belirlemeye yönelik çalışmalarda genel denetim odağını ölçmeye yönelik ölçümlerden ziyade, yalnız başarı durumlarıyla ilgili denetim odağı ölçümlerinin sağlıklı sonuçlar verebileceği belirtilmiştir (Findley ve Cooper, 1983).

Denetim odağına ilişkin araştırmalara baktığımızda, bu çalışmaların genel denetim odağını belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Uyarlama çalışmaları yapılan ölçekler Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği (Yeşilyaprak, 1988) , Rotter'ın Denetim Odağı Ölçeği (Dağ, 1994) ve Tel-Aviv Denetim Odağı Ölçeği (Kurt,1990)'dir.

Akademik alanlardaki içsel ve dışsal denetim ya da sorumluluğu ölçmek amacıyla Crandall, Katkovsky ve Crandall (1965) tarafından geliştirilen Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeği (Intellectual Achievement Responsibility Questionnaire)'dir. Bu ölçeğin, araştırmalarda en yaygın kullanılan ölçeklerden biri olduğu belirtilmektedir (Luchow ve ark. 1985 ; LeUnes ve ark.1989).

Bu çalışmanın amacı, akademik konularla ilişkili denetim odağı algısını saptamaya yönelik Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeğinin güvenilirliği ve geçerliği saptamaya çalışmaktır.

YÖNTEM

Örneklem: Örneklem lise düzeyinde öğrenim gören 182 öğrenciyi içermektedir. Öğrencilerin 111'i erkek ve 71'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği üç hafta arayla gerçekleştirilmiştir.

Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeği (ZBS): Ölçme aracı bireylerin yüz yüze kaldığı ve en fazla ilişki kurduğu ebeveynleri, öğretmenleri ve arkadaşları gibi dışsal kontrol kaynaklarıyla etkileşimlerinde yaşadıkları başarı ve başarısızlık deneyimlerini algılayışlarını içermektedir. ZBS ölçeği dört faktörü içerdiği belirtilmiştir. Bu faktörler; yakın ilişki kurma (affiliation), başatlık (dominance), başarı ve bağımlılık (dependency) 'dır. Her bir olay içsel ve dışsal olmak üzere iki seçenektan birinin seçilmesini gerektirmektedir. Ölçek içsel sorumluluk yönünde puanlanmaktadır(Crandall, Katkovsky ve Crandall,1965). Ölçek, 17 başarı ve 17 başarısız olayı betimleyen toplam 34 soruyu içermektedir (Gregory, 1976). Hem başarılı hem başarısız durumlardaki denetimi değerlendiren bir ölçektir (Burns ve Hagerman, 1989). Hipotetik olarak verilen başarılı ve başarısız olayların sonuçların sorumluluğunu üstlenmeyle ilişkilidir. Ölçekten üç puan türü elde edilmektedir. Bunlar, ZBS toplam, olumlu olayların sorumluluğu (ZBS+) ve olumsuz olayların sorumluluğu (ZBS-) 'dir. ZBS+ dan 0-34 arasında, hem ZBS+ 'dan hem de ZBS- 'den 0-17 arasında puanlar elde edilmektedir (Crandall, Katkovsky ve Crandall, 1965; Gregory, 1976, Greene, 1985).

Orijinal ZBS Ölçeğinin Güvenirliği ve Geçerliliği: Ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliği ve geçerliliği olduğu ve ölçeğin dikkatle geliştirilmiş bir ölçek olduğu belirtilmektedir. İki hafta arayla gerçekleştirilen test tekrar test güvenilirliği , ZBS+ için .65, p<.001; ZBS- için .47 , p<.001 ve ZBS- için .69, p<.001 düzeyinde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İlk ve ikinci yarı arasındaki korelasyonlara bakıldığında, duygusal engelli çocuklar için ZBS+ için .64 ve ZBS- için .70 bulunmuştur. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için, ZBS+ .55, ZBS- .52; hem öğrenme güçlüğü hem duygusal engelliler için ZBS+ .59, ZBS- .65 ilişkili bulunmuştur(Luchow ve ark.1985). Bazı insanların başarılı olayların, bazı insanların başarısız olayların sorumluluğunu daha fazla üstlenebilecekleri belirtilmektedir (Crandall ve ark.1965).

Ölçeğin Türkçeleştirilme İşlemi

Ölçek Türkçeye çevrildikten sonra, uzman kişilerin (hem yabancı dil hem de alandaki) tersi ve düz çeviri işlemleri yapıldı. Ölçek dört ayrı formda İngilizce, Türkçe, tek maddeler İngilizce ve tek maddeleri Türkçe olmak üzere hazırlandı. İlk uygulamadan iki hafta sonra tekrar uygulandı. Başlangıçta İngilizce formu alan öğrenci ikinci uygulamada Türkçe formu olarak , tüm maddeleri hem Türkçe hem İngilizce olarak yanıtlamıştır (N:96). Ölçek maddelerinin iki uygulama arasındaki ilişkilerinin, düşük ancak anlamlı düzeye ulaştığı görülmektedir. Anlamlı düzeye ulaşmayan maddelerin çevirileri tekrar gözden geçirilmiştir.

Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması**Tablo 1: ZBSÖ'nin Alt Ölçeklerle Korelasyonları**

ZBSÖlçeği	ZBS+	ZBS-	ZBS toplam
ZBS+	1.00	.41**	.83**
ZBS-	.41**	1.00	.85**
ZBS toplam	.83**	.85**	1.00

**** 001**

Tablo 1'de zihinsel başarı sorumluluğu ölçeğinin toplam puanlarıyla alt ölçeklerde elde edilen puanlar arasındaki ilişkiye bakıldığında; ZBS+ ile ZBS- arasında .41 düzeyinde korelasyon saptanmıştır. Orijinal ölçeğin başarılı ve başarısız maddeleri arasındaki ilişkinin .60 olduğu belirtilmiştir (Crandall ve ark.1965). ZBS+ ile ZBS- alt ölçeklerinin birbirinden farklı olabileceği ifade edilmiştir. Yani başarılı sonuçların sorumluluğunu üstlenen her bireyin başarısız sonuçların sorumluluğunu da üstlenmesinin olası olmadığı ileri sürülmüştür. Başka bir ifadeyle, başarılı ve başarısız olayların sorumluluğunu üstlenme aynı durumu ifade etmemektedir. ZBS+ ile ZBS toplam puanı arasında .83 ve ZBS- ile ZBS toplam arasında ise .85 korelasyon hesaplanmıştır.

Tablo 2'de görüldüğü gibi ZBS ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları düşük düzeyde ancak anlamlıdır.

ZBS ölçeği ve alt ölçeklerinden elde edilen puanları arasındaki korelasyonlar aşağıda verilmiştir.

Ölçeklerin tutarlılığını saptamada gerçekleştirilen uygulamalardan birisi test-tekrar test güvenirliliğidir. Üç hafta arayla 182 öğrenciye uygulanan ZBS ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır .

Tablo 2: ZBSÖ'nin Madde-Toplam Korelasyonları

Mad.	ZBS+	ZBS-	ZBStop.	Mad.	ZBS+	ZBS-	ZBStop.
1	.30.4**	.19.4**	29.6**	18	.28.5**	21.3**	29.8**
2	.35.8**	.22.1**	34.4**	19	.30.9**	47.9**	48.6**
3	.21.9**	.34.6**	34.8**	20	.44.8**	.04.0	27.6**
4	.12.2	.38.6**	32.0**	21	.27.4**	.01.7	16.4*
5	.18.5*	.02.6	.07.7	22	.26.0**	43.2**	42.7**
6	.33.6**	.06.8	23.2**	23	.04.5	33.3**	19.3**
7	.07.4	.18.7*	.13.1	24	.41.2**	.12.8	31.4**
8	.08.2	.22.0**	.18.9*	25	.29.0**	.14.8*	25.8**
9	.37.1**	.06.6	25.0**	26	.16.4	25.8**	26.1**
10	.11.8	.24.8**	22.8**	27	.06.9	28.2**	14.6*
11	.14.1	.24.3**	23.8**	28	.34.9**	.09.5	26.9**
12	.52.5**	.31.2**	49.7**	29	.18.4*	.13.2	18.9**
13	.44.4**	.07.0	293**	30	.10.2	35.3**	28.7**
14	.16.8*	.37.0**	33.6**	31	.27.2**	29.8**	34.7**
15	.03.9	.43.4**	30.6**	32	.22.8**	.08.7	.07.0
16	.35.9**	.25.0**	36.3**	33	.14.6*	30.8**	28.3**
17	.24.1**	.31.6**	34.1**	34	.03.1	26.6**	19.1**

*** 05**001**

Tablo 3'te test tekrar test güvenilirliğine ilişkin bulgulara baktığımızda; iki uygulamanın puanları arasındaki korelasyonun; ortalama düzeyde ve anlamlı ($p<.001$) olduğu görülür. İki uygulama arasındaki korelasyonun oranı .41 ile .61 arasında değişmektedir.

Tablo 3: ZBSÖ'nin İki Uygulamasının Korelasyonları

ZBSÖlçeği	ZBS+	ZBS-	ZBS toplam
ZBS+	.41**		-
ZBS-		-.61**	-
ZBS toplam			.51**

**001

Tablo 4'te ölçeğin iki yarı korelasyon katsayıları; birinci yarı için (17) .44.83, ikinci yarı için (17) .35.44, ilk yarı ile ikinci yarı arasındaki korelasyon ise, .34.30 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4: ZBSÖ'nin İç Tutarlılık Korelasyonları

Ölçek	Sperman			Pearson			Cronbach Alfa N=182
	Tüm N=182	Kız N=71	Erkek N=111	Tüm N=182	Kız N=71	Erkek N=111	
ZBS+	.47**	.69**	.36**	.41**	.66**	.26**	.41
ZBS-	.62**	.67**	.58**	.61**	.65**	.58**	.39
ZBS Top.	.56**	.50**	.45**	.50**	.69**	.38**	.55

** 001

Ölçeğin Gutman Split-Half güvenilirlik katsayısı .51 dir. Ölçeğin eşit uzunluk katsayısı (Sperman Brown) .51, eşit olmayan uzunluk katsayısı .51 olarak bulunmuştur.

Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeğinin Geçerlik Çalışması

Denetim odağını ölçmek için oluşturulan aracın güvenilirliğine ilişkin elde edilen bulgular geçerliği yönünde de fikir verici olabilmektedir. Çünkü ölçme aracının güvenilirlik katsayısının yüksek olması, o ölçme aracının kendi içinde tutarlı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ölçmedeki kararlılığı ve tutarlılığı, aynı zamanda ölçmek istenen nitelik açısından ön koşul olarak düşünülebilir. Yine ölçeğin çeviri ve uyarlama sırasındaki uzmanlardan yararlanılması ve onların görüş-önerileri doğrultusunda aracın uyarlanması mantıksal geçerlik konusunda kısmen de olsa bir fikir verebilir.

Tablo 5'te 1. maddenin (faktör yükü .17, madde-toplam korelasyonu $r:.30$ ve $p<.001$), 8. maddenin (faktör yükü .17, $r:.19$ ve $p<.001$), 9.maddenin (faktör yükü .22, $r:.25$ ve $p<.001$), 30.maddenin (faktör yükü .23, $r:.29$ ve $p<.001$), 32.maddenin (faktör yükü .26, $r:.23$ ve $p<.001$) ve 34.maddenin (faktör yükü .21, $r:.22$ ve $p<.001$) faktör yükleri 30'un altındadır.

Tablo 5: ZBS'nin Faktör Yüklerinin Açıklama Düzeyleri

	Fak-1	Fak-2	Fak-3	Fak-4		Fak-1	Fak-2	Fak-3	Fak-4
1.			.17		18.		.34		
2.		.55			19.	.47	.37		
3.	.31				20.		.32		
4.	.55			.38	21.				.53
5.		.57			22.	.48			
6.			.55		23.	.30			
7.		.32			24.			.49	
8.	.17				25.				.62
9.		.22			26.		.52		
10.				.50	27.				.36
11.	.68				28.			.46	
12.	.60				29.			.46	
13.			.41		30.				.23
14.	.37				31.		.69		
15.	.34		.51		32.	.26			
16.		.44			33.	.36			
17.	.62			.32	34.	.21			
Eigen	3.19		2.10		2.07		1.86		
Yüzde	9.4		6.2		6.1		5.5		

Ölçeğin alfa katsayısı .55. 44'dür. 1.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .55.49'a, 8.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .55.66'a, 29.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .55.64'e, 32.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .55.90'a ve 34.madde çıkarıldığında 56.24 çıkarken, 9.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .55.08'e ve 30.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .54.79'a düşmektedir. 1,8,9,30,32,34.maddelerin tümü çıkarıldığında alfa katsayısı 57.55 çıkmaktadır. Aiken (1976) 'e göre, 20 ve üzerindeki ayırt etme göstergeleri o maddenin kabul edilebilir düzeyde işlevsel olduğunu anlamını taşır (Öner, 1997) .Özdamar (1997)'a göre ise, madde analizlerine, ölçeğin toplanabilirlik özelliğinin bozulmaması için, madde-toplam korelasyonlarının negatif olmaması ve .25 değerinden yüksek olması gerektiğini belirtmesine rağmen bunun kesin bir kural olmadığı da ifade edilmiştir. Madde-toplam korelasyonları 20'nin altında olan 5.maddenin (faktör yükü:.57, madde toplam korelasyonu r:.19 ve p<001) ve 29.maddenin (faktör yükü:.46, madde toplam korelasyonu r:.19 ve p<.001) faktör yükleri 30'un üzerindedir. 5.madde ölçekten çıkarıldığında alfa katsayısı .55.44'den .55.59'a ve 29.madde çıkarıldığında alfa katsayısı .55.64'e yükselmektedir. 5 ve 29.maddelerin ikisi çıkarıldığında 55.67'ye alfa katsayısı yükselmektedir. Tüm ölçekten faktör yükleri otuzun altında olan ve madde toplam korelasyonları düşük olan 1,5,8,9,29,30,32 ve 34.maddeler ölçekten çıkarıldığında, ölçeğin alfa katsayısı .55.44'ten .58,05'e yükselmektedir. 8. maddenin ölçekten çıkarılması alfa katsayısını yaklaşık 2,5 puan artırırken, bu maddelerin silinmesi ölçülen özelliği

ilişkin soruların daralmasına neden olacağı için bu maddeler ölçekten çıkarılmamıştır.

ZBS Ölçeğinin benzer ölçeklerle geçerliğini (ölçüt bağımlı) sağlayabilmek için, geçerliği ve güvenilirliği Yeşilyaprak(1988) tarafından gerçekleştirilen Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği kullanılmıştır. ZBS ölçeği, özellikle öğrencilerin akademik alandaki başarı ve başarısızlıklarının sorumluluğunu belirlemek için geliştirilmiştir. Özgül denetim odağı ölçeğidir.

Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği beş faktörü içermektedir. Faktörler; akademik yeterlilik, sosyal olgunlaşma, bağımsızlık, üstesinden gelme ve kendi başına güdülenmeyle ilişkili davranışları betimlemektedir. Araç, dışsal denetim yönünde puanlanmaktadır; yani puan yüksekliği dışsal denetim odağını ifade etmektedir (Yeşilyaprak, 1988). Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği'nin dört faktörü ; sosyal olgunlaşma, bağımsızlık, üstesinden gelme ve kendi başına güdülenme faktörleriyle ZBS+, ZBS- ve ZBS toplam puanları arasındaki ilişkiler sıfıra çok yakın bulunmuştur. Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeğinin, akademik yeterlilik alt ölçeği ile ZBS+ -.11, ZBS- ile -21.7 (p<001) ve ZBS toplamla -20.4 (p<001) (N:182) ilişkili olduğu saptanmıştır. Sonucun negatif çıkması, ZBS ölçeğinin içsel yönde Nowicki-Strickland denetim odağı ölçeğinin dışsallık yönünde puanlanmasından kaynaklanmaktadır.

SONUÇ

Bireylerin akademik durumlara ilişkin başarı ve başarısızlıklarının nedenini algılamada farklılaştığı ve bu fark ayrı kişilik boyutu olarak değerlendirilmektedir. Başarı ve başarısızlığı içsel faktörlere yükleme yapmak demek; bu olaylar üzerinde daha fazla kontrol hissinin yaşanmasını ifade etmektedir. Oysaki, dışsal faktörlere yüklemek kontrolün bireyden ziyade diğer kişi yada şeylerden kaynaklandığı inancıyla ilişkilidir. Bu algılamaya ya da bilişsel süreçlerdeki farklılık bireyin başarı yada başarısızlığının belirleyicisi olabilmektedir.

Başarı ve başarısızlık performansın değerlendirilmesini gerektirir ve performanstan sonra oluşan iki sonuçtur. Başarı sorumluluğunun üstlenilmesine ilişkin araştırmaların çok yaygın olduğu bilinmektedir. Bu araştırmalar normal kişilik boyutundan psikopatolojiye kadar bir çok fenomenle ilişkilidir (Loo,1979). Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeği genel denetim odağı ölçümlerinden ziyade spesifik ölçümlerle ilişkilidir. Ülkemizde bu alandaki araştırmaları gözden geçirdiğimizde, yapılan çalışmaların genel denetim odağını ölçmeye yönelik olduğunu göstermektedir. Bu ölçme aracı, bireylerin akademik konulardaki başarılarının ve başarısızlıklarının algılanmasıyla ilişkilidir. Başarılı yaşantıların mı yoksa başarısız yaşantıların sonuçlarını mı üstlenmekteyiz. İşte bunu belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Aracın psikometrik özelliklerine baktığımızda ortalama ve ortalamanın biraz üstünde güvenilir olduğunu göstermektedir. Kızların güvenilirlik katsayılarının erkeklerden oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Tablo-4).

Erkek öğrencilerin tutarsız yanıtlar verdiği ve bu çalışma için yeterince güdülenmemiş olduklarını söyleyebiliriz. Aracın psikometrik özelliklerinin yurtdışındaki bulgulara yakın ya da kısmen biraz düşük olduğu görülmektedir. Ölçme aracının çok çeşitli araştırmalarda kullanılabileceği ve teorik yada pratikteki çalışmalar için de yararlı olacağı düşünülmektedir. Aracın psikometrik özelliklerinin bir örneklem sorunu olduğu düşünülürse, yeni araştırmalarda bu özelliklerin yeniden gözden geçirilmesinde yarar vardır.

KAYNAKLAR

- Ashkanasy, N.M.(1985) “ *Rotter’s Internal-External Scale: Confirmatory Factor Analyses and Correlation with Social Desirability for Alternative Scale Formats*” **Journal of Personality and Social Psychology**, 48,5,1328-1341.
- Burns, B. ve Hagerman, A. (1989) "Computer Experience, Self Concept and Problem Solving: The Effects of Logo on Children’s Ideas of Themselves as Learners” **Journal Educational Computing Research**, 5, 2,199-212.
- Cole,T. ve Sapp, G.L. (1988) “ *Stress, Locus of Control and Achievement of High School Seniors*” **Psychology Reports**, 63,2, 355-359.
- Crandall, V.C., Katkovsky, W. Ve Crandall, V.J. (1965) “ *Children’s Beliefs in Their Own Control of Reinforcements in Intellectual- Academic Achievement Situations*” **Child Development**, 36, 91-109.
- Dağ, İ. (1992) “ *Kontrol Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Psikopatoloji İlişkisi*” **Türk Psikoloji Dergisi**, 7, 27, 1-9.
- Doherty W. J. ve Baldwin, C. (1985) “*Shifts and Stability in Locus of Control During the 1970’s: Divergence of the Sexes*” **Journal of Personality and Social Psychology**, 48, 4, 1084-1053.
- Findley, M.J. ve Cooper, H.M. (1983) “ *Locus of Control and Academic Achievement: A Literature Review*” **Journal of Personality and Social Psychology**, 44, 2, 347-358.
- Gozali, H.; Cleary, T.A.; Walster,W. ve Gozali, J. (1973) “ *Relationship between the Internal-External Control Construct and Achievement*” **Journal of Educational Psychology**, 64, 1, 9-14.
- Greene, J.C. (1985) “ Relationships among Learning and Attribution Theory Motivational Variables” **American Educational Research Journal**, 22, 1, 65-78.
- Gregory, M.K. (1976) “ Effects of Locus of Control and Type of Reinforcement on Programmed Instruction Performance of Adolescent Boys” **Journal of Educational Research**, 70, 45-49.
- .Hersch, P. D. ve Scheibe, K. E. (1967) “*Reliability on Validity of Internal-External Control as a Personality Dimension*” **Journal of Consulting Psychology** 31,6, 609-613.
- Kapıkıran, N.A(1999) **Lise Öğrencilerinde Başarı Sorumluluğu ve Başarı Kaygısının Bazı Psikopatolojik Değişkenler Açısından İncelenmesi** Yayınlanmamış Doktora Tezi, D.E.Ü, İzmir
- Kurt,C.E. (1990)“*Tel-Aviv Denetim Odağı Ölçeğinin Güvenirliği ve Geçerliği*” **Psikoloji-Seminer Dergisi** (Özel Sayısı)8.sayı,813-824
- Lefcourt, H.M. (1966) “*Internal versus External Control of Reinforcement: A Review*” **Psychological Bulletin** 6,4, 206-220.

- Le Unes, A., Evans, M., Karnie, B. ve Lowry, N. (1989) “ Ergen Araştırmalarında Kullanılan Testler (1969- 1973) (Çev.) F. Çok. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 22,2, 768-773.
- Loo, R. (1979) “ *Locus of Control Scores. A Critical Note*” **Psychology Reports**, 44, 1117-1118.
- Luchow, J.P., Crowl, T.K. ve Kahn, J.P. (1985) “ *Learned Helplessness: Perceived Effects of Ability and Effort on Academic Performance among EH and ED-EH Children*” **Journal of Learning Disabilities**, 18, 8, 470-474.
- Nowicki, S. ve Strickland, B.R. (1973) “ *A Locus of Control Scale for Children*” **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 40, 1, 148-154
- Öner, N. (1997) **Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler**, Boğaziçi Ün. Yay. 3.Baskı, İstanbul.
- Özdamar, K. (1997) **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1** And. Ün. Fen Fak. Yay. No:11 Eskişehir
- Schmitz, B. ve Skinner, E. (1993) “*Perceived Control, Effort and Academic Performance: Inter-individual, Intra-individual and Multivariate Time-Series Analyses*” **Journal of Personality and Social Psychology**, 64, 6, 1010-1028.
- Strickland, B.R. (1978) “ *Internal-External Expectancies and Health-Related Behaviors*” **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 46, 6, 1192-1211.
- Yeşilyaprak, B. (1988) “ **Lise Öğrencilerinin İçsel ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler**” Yayınlanmamış Doktora Tezi, H.Ü. Ankara.